

Meertaligheid in het (hoger) onderwijs: kans, troef en uitdaging

Keynote

Steven Delarue (beleidsmedewerker taal en diversiteit, Onderwijscentrum Gent)

Reactie door An De Moor (coördinator talenbeleid, Odisee)

10.00-10.40 uur

Steeds meer inwoners van Vlaanderen hebben een andere thuistaal dan het Nederlands. Die variëteit aan talen zorgt in ons onderwijs voor uitdagingen, maar creëert ook kansen en mogelijkheden die er vroeger vaak niet waren. Veel scholen in het basisonderwijs (en in toenemende mate ook het secundair onderwijs) gaan met die meertaligheid al actief aan de slag, maar in het hoger onderwijs blijft die meertaligheid soms nog te weinig bekend en onderbenut. Steven Delarue doet - vanuit zijn ervaringen en werk in Gent, zowel aan de UGent als bij Onderwijscentrum Gent - enkele gerichte voorstellen om de troeven en kansen die meertaligheid ook in het hoger onderwijs kan bieden zichtbaar te maken.

De relatie tussen meertaligheid, taalvaardigheid en studiesucces in het eerste jaar hoger onderwijs

Lezing

Jordi Heeren (KU Leuven)

11.50-11.40 uur

Een voldoende vaardigheid in de instructietaal wordt aanzien als een noodzakelijke voorwaarde voor studiesucces. Het hebben van een andere thuistaal wordt daarbij vaak als risicofactor beschouwd, maar of dat ook de oorzaak is van een lager taalniveau en een lagere slaagkans, is minder duidelijk (Agirdag & VanLaar, 2018).

Om inzicht te krijgen in het verband tussen meertaligheid, taalvaardigheid en studiesucces gebruiken we de gegevens van meer dan 25.000 Vlaamse laatstejaarsleerlingen uit het Columbusproject. We bekijken hun scores op woordenschat en academische taalvaardigheid, het belang van die vaardigheden voor hun studie-efficiëntie in het eerste jaar en de invloed van hun achtergrondvariabelen op dat verband.

Focus op groei en motivatie: Taaltrajecten Engels en Frans op maat

Lezing

Hinde De Metsenaere (Arteveldehogeschool)

11.50-11.40 uur

Engels en Frans zijn verplichte opleidingsonderdelen binnen de opleiding Organisatie en Management van Arteveldehogeschool, maar ondanks de eindtermen in het middelbaar onderwijs blijken de voorkennis en de taalvaardigheid van de instromende studenten heel divers. Een oriënterende taalniveaubepaling bij de start van het academiejaar toont aan dat sommige studenten meer ondersteuning of net meer uitdaging nodig hebben om gemotiveerd te blijven groeien. Daarom voorziet de opleiding drie taaltrajecten op maat: regulier traject, ondersteuningstraject en profileringsstraject. De lezing wil andere opleidingen inspireren door inzicht te geven in de motivatie, valkuilen en successen van de organisatie van deze taaltrajecten.

Een meerstemmig en inclusief Sint Lucas Antwerpen... op welke wijze dan ook meertalig?

Casus en discussie
Marjan Engels & Ann Laenen (Sint-Lucas Antwerpen)
11.50-11.40 uur

Sint Lucas Antwerpen, School of Arts, is een leer- en onderzoeksomgeving in een meerstemmige wereld. Meerstemmigheid en inclusie staan hoog op onze agenda. Dit engagement heeft consequenties en noopt tot het maken van keuzes. We willen op een doordachte manier omgaan met zowel de talenrijkdom van onze studenten, docenten en partners als de kwaliteitseisen op het vlak van het Nederlands of Engels in onze opleidingen. Hoe kunnen we slim omgaan met de talenrijkdom? Op dit discussiemoment leggen we graag voor welke acties we al oppakken en waar we stappen in willen zetten in de toekomst. We kijken uit naar feedback en ervaringen van andere opleidingen.

“Why learn Dutch anyway”? De impact van een cursus Nederlands binnen de context van meertalig hoger onderwijs

Show-and-tell
Joanna Britton & Umut Eldem (Koninklijk Conservatorium Antwerpen)
12.15-12.40 uur

De beheersing van een ‘lokale’ taal wordt niet altijd beschouwd als een prioriteit voor internationale studenten binnen het hoger onderwijs, maar het kan tal van voordelen bieden. In 2021 lanceerde het Koninklijk Conservatorium Antwerpen een project rond meertaligheid. Een van de uitkomsten was een samenwerking met een CVO om betaalbare en toegankelijke lessen Nederlands te organiseren op school. Doel was de sociale integratie te stimuleren en de kansen van studenten te vergroten tijdens en na hun studies.

Maar hebben taalcursussen echt invloed op het zelfvertrouwen of het gevoel van verbondenheid van internationale studenten? In deze presentatie reflecteren we op de impact van de cursus Nederlands door middel van bevragingen en focusgesprekken afgenomen met internationale studenten binnen het conservatorium.

Brussel, een meertalig laboratorium voor de toekomst?

Keynote
Mathis Saeys (VUB)
13.45-14.10 uur

Het klinkt ondertussen als een boutade, maar globalisering heeft de demografische opbouw van steden wezenlijk doen veranderen. Vanwege haar sterk toegenomen diversiteit heeft Brussel een unieke positie in deze geglobaliseerde context.

Het BRIO-taalbarometeronderzoek beaamt. De evolutie die 20 jaar taalbarometeronderzoek blootlegt, is één van verhoogde taaldiversiteit en taalverschuivingsprocessen, waarbij het taalgebruik van de officiële talen voornamelijk wijzigt. Er is hierbij geen sprake van een ‘of/of’, maar eerder een ‘en/en’ verhaal. Het taalgebruik met familie of vrienden, bij het winkelen en op de werkplek zijn steeds meer onderhevig aan een meertalige dynamiek, terwijl de contouren van eentaligheid vervagen.

In deze sessie staan we stil bij hoe Brussel een voorbode is voor steden in heel België, en bij uitbreiding de rest van Europa.

Van lespraktijk naar taalbeleid en weer terug: inclusief omgaan met talige diversiteit aan de Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen

Casus en discussie

David Kums & Kirsten Fivez (UAntwerpen)

14.15-15.05 uur

In 2022 ontwikkelde de werkgroep diversiteit van de Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen van de Universiteit Antwerpen de 'Adviestekst taalbeleid. Over taalniveau tijdens stage/opleiding, taalfouten en taalvaardigheid bij examens'. Aanleiding waren vragen van docenten in verschillende opleidingen over hoe om te gaan met talige diversiteit tijdens opleiding en stage.

Eerst lichten we de 'Adviestekst taalbeleid' toe. We bespreken daarbij zowel de context en de totstandkoming van de tekst als de beperkingen en de uitdagingen bij de implementatie ervan. Daarna is er ruimte voor vragen en uitwisseling: wat leert deze casus ons over taalbeleid voeren in een opleiding?

Inclusie voor dove studenten: feit of droom?

Lezing

Bart Verheyden (Doof Vlaanderen)

14.15-15.05 uur

Hoe geven we dove studenten het gevoel dat ze er ook bij horen? Wat kunnen medewerkers van de hogescholen en universiteiten doen om tot een inclusieve benadering te komen met betrekking tot deze studenten, die vaak communicatief op barrières stoten waar ze zelf vaak onmachtig zijn om die neer te halen? Hoe kan men ervoor zorgen dat deze studenten op de hoogte zijn van alle relevante informatie en de colleges vlot kunnen volgen? Hoe kan je zorgen dat zij deel uitmaken van de groep, en hun studententijd niet in isolatie doorbrengen? Wij benadrukken daarbij het belang van het gebruik van Vlaamse Gebarentaal om tot een volledige toegankelijkheid te komen voor deze studenten, al hebben we natuurlijk ook oog voor de realiteit dat veel dove en slechthorende studenten deze taal niet machtig zijn. Bart Verheyden, beleids- en educatief medewerker bij Doof Vlaanderen, gaat in deze interactieve lezing samen met jou op zoek naar de antwoorden.

Meertaligheid als troef in het (hoger) onderwijs van de 21ste eeuw: inspiratie uit de educatieve bacheloropleidingen kleuter- en lager onderwijs

Casus en discussie

Anouk Vanherf & Els Plessers (EhB)

14.15-15.05 uur

Thuis talen inzetten in het hoger onderwijs, brengt dat op? In de lerarenopleidingen van de Erasmushogeschool Brussel vormt het positief en functioneel omgaan met de thuis talen van kinderen een rode draad doorheen het curriculum. Daarnaast krijgen onze studenten de kans om in de opleiding hun eigen meertaligheid in te zetten. Over de meerwaarde van het inzetten van thuis talen in het hoger onderwijs is nog weinig bekend. Vanuit de gangbare meertalige pedagogieën en voorbeelden uit het leerplichtonderwijs proberen we de transfer te maken naar het hoger onderwijs. Welke aspecten kan een meertalenbeleid voor het hoger onderwijs bevatten en hoe betrek je het hele team?

Modulair en opleidingsspecifiek taalbeleid: leerlijn BA1 op maat van de opleiding Rechten

Show-and-tell
Inge De Cleyn & Eline Labey (VUB)
14.15-15.40 uur

Als Brusselse universiteit, schat de Vrije Universiteit Brussel (VUB) haar diverse studentenpopulatie naar waarde. Bij het uitwerken van het taalbeleid gaan de taalcoaches van het Academisch Centrum voor Taalonderwijs (ACTO) in nauwe samenwerking met vakdocenten op zoek naar een match tussen de talige vereisten van de verschillende opleidingen en de noden van de bijbehorende studentengroepen. In de opleiding Rechten werd bijvoorbeeld geopteerd voor een traject met enerzijds groepslessen en anderzijds een zelfstandig digitaal leerpad, zodat voldoende gedifferentieerd kan worden volgens het reeds verworven taalniveau academisch Nederlands. We delen graag hoe deze trajecten tot stand kwamen, maar ook wat de voordelen en uitdagingen zijn.

Studierendement bij vreemde talen verhogen: wat werkt?

Casus en discussie
Hanne Bongaerts (AP Hogeschool)
15.40-15.05 uur

Bij AP Hogeschool trachten we in het departement Business & Recht de studieduur te bewaken die door een zwakke taalvaardigheid bij o.a. de vreemde talen wordt veroorzaakt. We screenen studenten bij de start en we nemen actief contact op wanneer ze niet slagen in de eerste helft van het academiejaar of een taalvak moeten hernemen na tweede zit. Een aantal acties lijken aan te slaan, andere acties lijken de doelgroep niet in beweging te krijgen. Graag vertellen we wat wij concreet doen en krijgen we feedback van andere instellingen.

Engels als onderwijstaal: Situationele meertaligheid in de lespraktijk

Lezing, digitaal (laptop niet nodig)
Alexander De Soete (UGent)
15.10-16 uur

Aan de hand van mijn doctoraatsonderzoek probeer ik in deze presentatie universiteitsmedewerkers bewust te maken van de manier waarop verschillende contextuele parameters een invloed hebben op de talige noden van

lesgevers en studenten in Engelstalige vakken. In het academiejaar 2021-2022 verzamelde ik observatie-, interview-, en enquêtedata door middel van linguïstisch-etnografisch veldwerk in twee internationale ingenieursopleidingen aan een Vlaamse universiteit. Concreet beschrijf ik de invloed van disciplinaire en interactionele dynamieken op de attitudes en praktijk van de geobserveerde lesgevers en studenten.

De preliminaire resultaten van dit onderzoek problematiseren het gepolariseerde taalbeleidsdebat dat in het teken staat van een verzuilde taalkeuze. Ze tonen aan dat het afstappen van een dergelijke binaire keuze tussen onderwijstalen Engels en Nederlands, het implementeren van pragmatische, contextafhankelijke strategieën en het bevorderen van pluralistische meertalige leeromgevingen een plek moeten krijgen in het discours.

Als hogeschool samenwerken over de taalgrens heen: simple comme bonjour?

Casus en discussie
Bram Deraedemaeker (EhB) & Anne Posma (Stad Brussel - HEFF)
15.10-16 uur

Het Nederlandstalige en Franstalige onderwijs verschillen sterk van elkaar. Aan Franstalige kant hebben we immersieonderwijs, aan Nederlandstalige kant niet. Aan Nederlandstalige kant is het lerarendiploma een bachelor, aan Franstalige kant wordt dit een master. Aan Nederlandstalige kant biedt men in de lerarenopleiding basisonderwijs het Frans standaard in het curriculum aan, maar aan Franstalige kant het Nederlands niet. Om over de verschillende vakantiereregelingen nog niet eens te spreken. Ondanks deze verschillen, lukt het de Erasmushogeschool Brussel en de Haute Ecole Francisco Ferrer toch om samenwerkingen te realiseren. In Brussel, waar meertaligheid de norm is, is deze samenwerking nodig. Maar ook buiten Brussel is het een enorme verrijking. Hoe bouw je zo'n partnerschap op? Welke initiatieven kan je nemen met jouw onderwijsinstelling? We zetten je op weg om partnerschappen aan te gaan.

Een aanpak op maat voor meertalige studenten met taaluitdagingen, geen fait divers!

Lezing
An De Moor & Riet Vanhoutte (Odisee), Sarah Van Bulck en Liesbeth Mets (EhB)
15.10-16 uur

De Brusselse hogescholen Erasmushogeschool Brussel en Odisee trekken een zeer diverse studentenpopulatie aan met een groot aantal meertalige studenten. Er is een enorme diversiteit op het vlak van vertrouwdheid met 'hogeschooltaal' en zelfs met algemene (basis)kennis van het Nederlands. Onze beide instellingen werken al een aantal jaar nauw samen voor een aanpak op maat van onze docenten, studenten en werkplekken. In deze lezing gaan we in op de uitgerolde initiatieven om de taalvaardigheid en dus de slaagkansen van onze studenten te verhogen. In aparte hoeken kan je verder uitwisselen en vragen stellen over bepaalde thema's.

Impact van de ChatGPT-tsunami op meertaligheid?!

Discussie
Mit Leuridan (UGent) Nico Van den Abeele (Howest), Jordi Heeren (KU Leuven) & Jan Bleyen (Thomas More)
15.10-16 uur

Je kan er de laatste maanden niet aan ontsnappen: generatieve AI-tools in het algemeen, ChatGPT in het bijzonder, hebben in sneltempo de wereld veroverd en lijken ook het (hoger) onderwijs te overspoelen met nieuwe vraagstukken. Wat betekenen dergelijke tools voor de verwachte competenties, de lespraktijk en de manier waarop we toetsen? Welke gevaren schuilen er in het gebruik? Bieden AI-tools specifieke opportuniteiten voor taalonderwijs of taalproducten? Deze inspirerende sessie biedt ruimte voor uitwisseling van praktijkvoorbeelden binnen de context van meertaligheid, zowel op lesgevers- als op opleidingsniveau. We bespreken de voor- en nadelen en stellen aan de hand van reflectievragen samen handvatten op om een concrete aanpak te ontwikkelen.